

Actualitat arqueològica

Durant les últimes setmanes han aparegut a la premsa (i a la ràdio i a la televisió) diverses i destacades notícies relacionades amb l'arqueologia del Camp de Tarragona.

Seguint l'ordre cronològic dels esdeveniments, en primer lloc cal parlar de la inauguració en el Museu Arqueològic de Tarragona -el dia 20 de febrer- d'una exposició intitulada *Un home per a la Història. Homenatge a Bonaventura Hernández Sanahuja*, organitzada arran de la commemoració del centenari de la mort d'aquest benemèrit arqueòleg i historiador tarragoní. Hernández (Tarragona, 1810-1891), de formació pràcticament autodidacta, s'inicià en el món de l'arqueologia a partir de la seva afició a la numismàtica i de l'interès que li van despertar les importants troballes arqueològiques realitzades arran de l'exploració de la pedrera del Port de Tarragona.

D'origens menestrals (l'avi era veler i va viure i treballar a Reus), ciutat on va néixer el pare del nostre personatge, esdevingut més tard passamaner, els Sanahuja procedien de les Voltes), va arribar a ser director del Museu Arqueològic de Tarragona, inspector provincial d'Antiguitats, membre de la Comissió de Monuments de Tarragona i corresponent, amb d'altres, de la *Real Academia de la Historia* i de la *Real Academia de Bellas Artes de San Fernando*.

Va treballar durant més de quaranta anys, fins a la seva mort el 9 de novembre de 1891, en la recuperació de nombroses restes arqueològiques i monumentals de Tarragona i de les comarques meridionals del Principat, amb una continuada intervenció en les obres de reconstrucció dels monestirs de Poblet i Santes Creus.

L'exposició (especialment recomanada) romandrà oberta al museu de la plaça del Rei fins al dia 19 d'abril, però en cas que us la perdeu encara us restarà la possibilitat d'adquirir-ne el catàleg, que compta amb quatre articles introductoris -a càrrec del nou catedràtic Pere Anguera (*Tarragona a l'època de Bonaventura Hernández Sanahuja*), d'Eduard Rius (*Les arqueologies del segle XIX a Catalunya*), de Josep Padró (*Bonaventura Hernández Sanahuja, Tarragona i l'antic Egipte*) i del sotassinat (*Bonaventura Hernández Sanahuja i l'arqueologia urbana a Tarragona*) - i amb una selecció gràfica dels materials i dels objectes exposats.

L'exposició contempla set temes o aspectes relacionats amb l'homenatge: la Tarragona vuitcentista (secció que inclou un vídeo que recull nombrosos documents gràfics de la ciutat), l'arqueologia anterior a Hernández (precedents i context historiogràfic), el personatge i l'obra (vida familiar, social i professional), la seva relació (científica i acadèmica) amb

l'arqueologia, el Museu Arqueològic (en va ser el primer director), la protecció del patrimoni (salvament, restauració i recuperació arqueològica i monumental) i la difusió de la història (miscel·lània de llibres i altres publicacions).

L'arqueologia tarraconense (apliquem el mot en el seu significat clàssic) ha pogut commemorar el centenari de la desaparició del seu arqueòleg vuitcentista més destacat amb una documentada i ben presentada exposició i, ahora, celebrar dues importants troballes que han vingut a confirmar, una vegada més, la riquesa excepcional del nostre patrimoni.

Algunes de les peces exposades han estat cedides temporalment per la *Real Academia de la Historia* i hauran de viatjar novament a Madrid una vegada s'acabi l'exposició, tot i que procedeixen originalment de la mateixa Tarragona, ciutat a la qual han retornat després de més de cent anys d'absència. Els materials més curiosos de l'exposició, sens dubte, són els relacionats amb una falsificació arqueològica que tingué molt de ressò a mitjan segle XIX; no res menys que un sarcòfag egipci suposadament trobat a la pedrera del port de Tarragona!

Una de les troballes (autèntiques) més conegudes de l'època d'Hernández és la d'una escultura de bronze antropomorfa que representa un nen lampadari (que sostenia una mena de plàtera sobre la qual es posaven les llànties o els llums d'oli), batejat popularment

el Negret a causa de les seves característiques racials.

Pocs dies després de la inauguració de l'exposició, en la qual el Negret (trobat el 1860) és peça destacada, va aparèixer a les excavacions de la vil·la romana de la Llosa (en el terme municipal de Cambrils) una escultura força similar, igualment de bronze i associada a un context relacionat amb la il·luminació artificial romana: una llàntia i diversos suports i làmpades de peu, entre altres objectes també de bronze i datables en el segle II dC.

A hores d'ara, l'arqueòloga responsable de la intervenció arqueològica (Ester Ramón) i la resta de tècnics de la cooperativa professional encarregada dels treballs (CÓDEX, Arqueologia i Patrimoni) encara no han finalitzat l'estudi i la neteja i restauració dels materials recuperats a la vil·la de la Llosa, i no es pot afirmar de moment quina mena de prototipus, personatge o divinitat representa la petita escultura de Cambrils (el que sí sabem és que es tracta d'una figura masculina i que ja compta amb molts *padrins* amb ànims de bateig i més d'una *padrina* que el festeja).

A la setmana següent de la important troballa de Cambrils va ser exhumada a Tarragona, en el Parc de la Ciutat (a la zona de l'antic Quintà Sant Rafael) una altra escultura romana, aquesta vegada de marbre, femení (ja li diuen *la Tecla*) i d'una alçada pràcticament natural (i d'un pes considerable).

L'estàtua de Tarragona també ha de ser estudiada pels especialistes per conèixer-ne l'adscripció tipològica i fins i tot la procedència original, ja que la seva troballa -un una zona d'enterraments no ha de significar necessàriament que es tracti d'una escultura de caràcter funerari (podria haver estat traslladada en època antiga des del Fòrum de la colònia o des d'altres zones properes).

Les circumstàncies de la troballa (a conseqüència d'uns treballs incontrolats) i, especialment, el seu polèmic trasllat a la Casa-Museu Castellarnau han provocat una delicada situació legal que s'hagués pogut estalviar i que no beneficia precisament l'arqueologia ni els arqueòlegs. De forma provisional, la Dra. Eva M. Koppel ha situat cronològicament la peça en el segle I dC.

L'arqueologia tarraconense (apliquem el mot en el seu significat clàssic) ha pogut commemorar el centenari de la desaparició del seu arqueòleg vuitcentista més destacat amb una documentada i ben presentada exposició i, ahora, celebrar dues importants troballes que han vingut a confirmar, una vegada més, la riquesa excepcional del nostre patrimoni.

JAUME MASSÓ